

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
19 червня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Психологія наслідків пережитого насилля

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 – «Психологія»
Освітня програма «Психологія» (ОС «Бакалавр»)
Факультет: гуманітарно-педагогічний
Розробник: доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології Микита ПАНОВ

Опис навчальної дисципліни «Психологія наслідків пережитого насилля»

Навчальна дисципліна «Психологія наслідків пережитого насилля» інтегрує сучасні наукові досягнення психології травми, кризової психології, психотерапії, психіатрії, соціальної роботи та правозахисної практики, забезпечуючи міждисциплінарний підхід до вивчення психологічних наслідків різних форм насильства та шляхів їх подолання. Дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти цілісного розуміння психологічних механізмів травматизації особистості, особливостей переживання насильства та закономірностей відновлення психічного здоров'я постраждалих осіб.

Опанування курсу передбачає набуття теоретичних знань і практичних компетентностей, необхідних для здійснення психологічної оцінки наслідків пережитого насильства, організації психологічної допомоги, кризового консультування, психопрофілактичної та психоосвітньої роботи з різними категоріями постраждалих. Особлива увага приділяється розвитку навичок розпізнавання психологічних проявів травматичного досвіду, застосуванню сучасних методів психологічної підтримки та реабілітації, а також формуванню професійної готовності до роботи з особами, які постраждали від домашнього, сексуального, гендерно зумовленого насильства, насильства щодо дітей, а також насильства, пов'язаного з воєнними діями та вимушеним переміщенням населення.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, ступінь вищої освіти		
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>053 – «Психологія»</i>	
Освітня програма	<i>Психологія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	4	-
Семестр	7	-
Лекційні заняття	20 год.	-
Практичні, семінарські заняття	20 год.	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	140 год.	-
Індивідуальні завдання		-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4 год.	=

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Формування у здобувачів вищої освіти системи знань про психологічні наслідки різних форм насильства, закономірності травматизації особистості та сучасні підходи до психологічної допомоги постраждалим, зокрема особам, які пережили домашнє, сексуальне, гендерно зумовлене насильство, насильство в умовах війни та вимушеного переміщення.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності психолога в різних сферах практики.

ЗК4. Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями у тому числі в полікультурному просторі.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним, критично сприймати інформацію, оцінювати хід та результати власної професійної діяльності.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення у ситуаціях власної професійної діяльності.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії як у повсякденному, так і професійному житті.

ЗК9. Здатність працювати в команді, уміння організувати роботу команди.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недобросовісності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків людини на різних вікових етапах її розвитку, а також різних груп.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, у тому числі іншомовних.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати отримані в ході психодіагностичних та експериментальних досліджень результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову у т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни): добирати і впроваджувати необхідні психодіагностичні методики, корекційні, психотренінгові методи, вести психологічну консультативну бесіду, застосовувати психотерапевтичні техніки відповідно до запитів клієнтів.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища в нормі та патології, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання,

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ, можливості їх коригування у контексті професійних завдань,

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. іноземних та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань,

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги,

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання),

ПРН 11. Складати та реалізовувати план діагностичного, корекційного, реабілітаційного, консультативного та психотерапевтичного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій,

ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника,

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності,

ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості,

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку,

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога,

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності, мати активну громадську позицію та патріотичне ставлення до своєї країни,

ПРН 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усьог	у тому числі						
		л	пр.	лаб.	інд.	ср.		о	л.	пр.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи психології насильства														
Тема 1. Психологія насильства як галузь психологічного знання.	18	2	2				14							
Тема 2. Види та форми насильства. Соціально-психологічні чинники насильства.	18	2	2				14							
Тема 3. Психологічні наслідки пережитого насильства.	18	2	2				14							
Тема 4. Психологічна травма та посттравматичний стресовий розлад.	18	2	2				14							
Тема 5. Особливості переживання насильства дітьми та підлітками.	18	2	2				14							
Разом за змістовим модулем 1	90	10	10				70							
Змістовий модуль 2. Психологічна допомога постраждалим від насильства														
Тема 1. Психологічна допомога особам, які	18	2	2				14							

пережили домашнє насильство.													
Тема 2. Психологічна допомога постраждалим від сексуального насильства.	18	2	2			14							
Тема 3. Кризове консультування та психологічний супровід.	18	2	2			14							
Тема 4. Методи психокорекції та реабілітації постраждалих.	18	2	2			14							
Тема 5. Психологічна допомога постраждалим від насильства в умовах війни.	18	2	2			14							
Разом за змістовим модулем 2	90	10	10			70							
Усього годин	180	20	20			140							

2. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Психологія насильства як галузь психологічного знання.	2
2	Види та форми насильства. Соціально-психологічні чинники насильства.	2
3	Психологічні наслідки пережитого насильства.	2
4	Психологічна травма та посттравматичний стресовий розлад.	2
5	Особливості переживання насильства дітьми та підлітками.	2
6	Психологічна допомога особам, які пережили домашнє насильство.	2
7	Психологічна допомога постраждалим від сексуального насильства.	2
8	Кризове консультування та психологічний супровід.	2
9	Методи психокорекції та реабілітації постраждалих.	2
10	Психологічна допомога постраждалим від насильства в умовах війни.	2
	Всього	20

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Психологічні підходи до розуміння насильства.	2
2	Аналіз видів та форм насильства.	2
3	Психологічні наслідки насильства.	2
4	ПТСР та травматичний досвід.	2
5	Допомога дітям – жертвам насильства.	2
6	Особливості роботи з жертвами домашнього насильства.	2
7	Консультування осіб після сексуального насильства.	2
8	Кризове консультування.	2
9	Техніки психокорекції та реабілітації.	2
10	Робота психолога в умовах війни.	2
	Всього	20

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Міжнародні документи щодо запобігання насильству.	14
2	Гендерно зумовлене насильство.	14
3	Психологічні механізми віктимізації.	14
4	Комплексна травма.	14
5	Дитяча психотравма.	14
6	Домашнє насильство в Україні.	14
7	Сексуальне насильство в умовах війни.	14
8	Психологічна перша допомога.	14
9	Реабілітаційні програми для постраждалих.	14
10	Професійне вигорання фахівців допомагаючих професій.	14
	Всього	140

5. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- реферат;
- екзамен.

6. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму.

7. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Теоретичні основи психології насильства		
Практична 1. Психологічні підходи до розуміння насильства.	Знати основні теоретичні підходи до вивчення насильства, психологічні механізми його виникнення та впливу на особистість.	10
Практична 2. Аналіз видів та форм насильства.	Знати класифікацію видів насильства, їх психологічні особливості та соціально-психологічні чинники.	10
Практична 3. Психологічні наслідки насильства.	Знати основні психологічні, емоційні та поведінкові наслідки пережитого насильства.	5

Практична 4. ПТСР та травматичний досвід.	Знати психологічні прояви травматичного стресу та посттравматичного стресового розладу.	5
Практична 5. Допомога дітям – жертвам насильства.	Знати особливості переживання насильства дітьми та підлітками і принципи надання психологічної допомоги.	5
Модульна контрольна робота 1.	Вміти аналізувати психологічні наслідки різних форм насильства та визначати фактори ризику психотравматизації	65
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Психологічна допомога постраждалим від насильства		
Практична 1. Особливості роботи з жертвами домашнього насильства.	Знати особливості психологічного супроводу осіб, які пережили домашнє насильство.	5
Практична 2. Консультування осіб після сексуального насильства.	Знати принципи кризового втручання та консультування постраждалих від сексуального насильства.	5
Практична 3. Кризове консультування.	Вміти застосовувати базові техніки кризового консультування та психологічної підтримки.	10
Практична 4. Техніки психокорекції та реабілітації.	Знати сучасні методи психокорекції та психологічної реабілітації постраждалих осіб.	10
Практична 5. Робота психолога в умовах війни.	Знати особливості психологічної допомоги особам, які постраждали від насильства в умовах війни та вимушеного переміщення.	10
Модульна контрольна робота 2.		60
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
---	--

Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3644>;

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Кокун О. М., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Психологічна робота з особами, які пережили психотравмувальні події: методичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 208 с.
2. Максименко С. Д., Кокун О. М., Агаєв Н. А. Психологічна допомога особистості в умовах війни: навчальний посібник. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 172 с.
3. Мітченко К. В. Особливості надання первинної психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства. Донецьк: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023.
4. Пилипенко Н. М. Психологічна допомога та підтримка постраждалим внаслідок війни в Україні. Вісник Національного університету оборони України. 2022. № 6 (70). С. 142–148.
5. Синишина В. М., Смук О. Т. Психологічна допомога жінкам, що постраждали від гендерно-обумовленого насильства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2023. № 6. С. 33–37.
6. Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості в умовах соціальної нестабільності та травматичних подій: монографія. Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2021. 264 с.